

Lausunto
20.6.2022

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta (HE 94/2022 vp)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Liikenne- ja viestintäministeriön ni-
meämänä asiantuntijana lausun asiassa seuraavaa:

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan lakiehdotus on sekä tarkoitukseltaan että tavoit-
teiltaan kannatettava.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan rajavartiolakiin lisättäväksi uusi 39 a §. Pykälässä säädet-
täisiin velvollisuudesta luovuttaa Rajavartiolaitokselle sen lakisääteisessä tehtävässä
välttämätöntä omaisuutta sekä suorittaa välttämättömiä palveluja Rajavartiolaitokselle
käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan, jos Rajavartiolaitoksen kiireellisen yksittäi-
sen tehtävän suorittaminen sitä välttämättä edellyttää eikä tilanteen hallitseminen muu-
toin ole mahdollista. Näihin palveluihin sisältyisivät myös kuljetuspalvelut.

Rajavartiolakiin (578/2005) ei tällä hetkellä sisälly poliisilain (872/2011) 9 luvun 3 §:n kal-
taista yleistä avustamisvelvollisuutta:

*Jokainen on velvollinen päälylystään kuuluvan poliisimiehen määräyksestä avusta-
maan poliisia hengenvaarassa olevan kadonneen etsimisessä, ihmishengen pe-
lastamisessa, loukkaantuneen auttamisessa sekä huomattavan omaisuus- tai ym-
päristövahingon torjumisessa, jollei tällaiseen toimenpiteeseen osallistuminen ole
henkilön ikä, terveydentila tai henkilökohtaiset olosuhteet huomioon ottaen tai
muusta erityisestä syystä kohtuutonta.*

*Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa samoin kuin hukkuneen etsi-
miseksi yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen on päälylystään kuuluvan poliisimiehen
määräyksestä annettava poliisin käyttöön täyttä korvausta vastaan kohtuullisessa
määrin elintarvikkeita, viestintävälineitä, kuljetus- ja työvälineitä sekä muita tarvit-
tavia laitteita ja aineita.*

Kuten ehdotettavasta 1. lakiehdotuksen 39 a §:stä ja poliisilain 9 luvun 3 §:stä ilmenee,
ehdotetun 39 a §:n soveltamisala ei ole samalla tavalla tarkkarajainen kuin poliisilain 9
luvun 3 §:n soveltamisala. Pykälästä ei käy selkeästi ilmi, mihin yksittäisiin tilanteisiin tai
tehtäviin 39 a §:n toimivaltuutta voitaisiin käyttää, vaan soveltamisala kattaisi yleisesti
Rajavartiolaitoksen sotilas- ja poliisitoimen tehtäväpiirin. Tällaisia yksittäisiä tilanteita ja
tehtäviä on kuvattu esimerkein 39 a §:n säännöskohtaisessa perustelussa. Liikenne- ja
viestintäministeriö toteaa, että myös ehdotettavassa rajavartiolain 39 a §:ssä voisi olla
perusteltua säätää täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin, missä tilanteissa pykälä tulee
sovellettavaksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö on lausunnossaan (1.6.2022) sisäministeriölle hallituksen
esitysluonnoksesta rajavartiolain muuttamisesta todennut, että eduskunnan käsiteltä-

vänä olevassa valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 63/2022 vp) on ehdotettu valmiuslakiin lisättäväksi uusi 122 a §, jossa säädettäisiin kuljetuspalvelun tarjoajan velvollisuudesta suorittaa kuljetuksia. Tämän esityksen mukaan liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettu kuljetuspalvelun tarjoaja olisi valmiuslain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa (ns. hybridiuhkatilanteita koskevat poikkeusolot) velvollinen suorittamaan rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi välttämättömiä kuljetuksia. Näiden kuljetusten suorittamisesta liikenne- ja viestintäministeriö määräisi poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Maahanmuuttoviraston esityksestä.

Liikenne- ja viestintäministeriö piti lausunnossaan sisäministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta tarpeellisena, että valmiuslakiin ehdotetun 122 a §:n ja nyt rajavartiolaitoslakiin ehdotettavan 39 a §:n suhdetta selkeytettäisiin, koska vaikuttaa siltä, että rajavartiolaitoslain muutoksella annettaisiin rajavartiolaitokselle esitettyä valmiuslain 122 a §:ä laajemmat oikeudet määrätä kuljetuksista normaaliolojen häiriötilanteissa. Tämä voisi tarkoittaa sitä, että valmiuslain kuljetuksia koskeva sääntely tulee tarpeettomaksi.

Näiltä osin hallituksen esityksessä nyt todetaan (s. 27), että kuljetuspalvelujen osalta kyse olisi yksittäisestä lyhytaikaisesta tarpeesta, joka poikkeaisi valmiuslakiin esitettävässä uudessa 122 a §:ssä tarkoitetuista kuljetuspalveluista (HE 63/2022 vp).

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan myös ehdotettava valmiuslain 122 a §:n käyttötarve voi olla lyhytaikainen ja yksittäistapauksellinen. Hallituksen esityksessä rajavartiolaitoslain muuttamisesta (HE 94/2022 vp) ei toisin sanoen ole liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan arvioitu juurikaan sitä, millä tavalla ehdotettava rajavartiolaitoslain 39 a § poikkeaisi ehdottavasta valmiuslain 122 a §:stä.

Ehdotettavan rajavartiolaitoslain 39 a §:n kannalta voi olla merkityksellistä myös se, että kuljetusyrittäjillä voi olla voimassaolevia sopimuksia, joilla ne toteuttavat lakisääteisiä tehtäviä (esimerkiksi koulukuljetukset, sairaskuljetukset, KELA-kuljetukset, vammaiskuljetukset, urakat/teiden rakennus- ja kunnossapitosopimukset). Kaikista näistä on säädetty normaaliolojen lainsäädännössä, minkä johdosta lakiehdotuksen 39 a §:n ja näiden muiden lakisääteisten velvoitteiden keskinäinen suhde ja priorisointi jäävät avoimeksi. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että tätä suhdetta arvioitaisiin. Ministeriö pitää tämän lisäksi tärkeänä, että lakiehdotuksen 39 a §:ssä otetaan huomioon myös sopimussuhteisiin aiheutuvien haittojen korvaaminen sekä näistä aiheutuvat oikeusturvaseikat.

Liikenne- ja viestintäministeriö on lausunnossaan sisäministeriölle hallituksen esitysluonnoksessa rajavartiolaitoslain muuttamisesta kiinnittänyt yleisellä tasolla huomiota myös oikeusturvaan. Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 39 a §:n nojalla annettuihin hallintopäätöksiin haettaisiin muutosta rajavartiolaitoslain 60 §:n mukaisesti soveltaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia. Tästä ei liikenne- ja viestintäministeriöllä ole sinällään huomautettavaa, mutta 39 a §:n operatiivisen luonteen vuoksi oikaisuvaatimuksen tekeminen päätöksen tehneelle viranomaiselle voisi myös olla perusteltua ennen varsinaista muutoksenhakua hallintotuomioistuimelle.

Kimmo Kiiski
Lainsäädäntöjohtaja